

פרישת תולדות

"וַיִּגְשׁ יַעֲקֹב אֶל יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשָׁהוּ וַיֹּאמְרָה הֲקֹל קוֹל יַעֲקֹב וְהִידִים יָדֵי עֵשָׂו:"
(בראשית פרק כז:כב)

רשב"ם:

הקול קול יעקב - לפי שתאומים היו היו קולן דומה קצת זה לזה ולכך טעה יצחק בקולו מאחר שמצאו איש שעיר על צוארו:

רש"י:

קול יעקב - שמדבר בלשון תחנונים (פסוק יט) קום נא, אבל עשו בלשון קנטוריא דבר (פסוק לא) יקום אבי:

רמב"ן:

ואני תמה, איך לא פחד מהיכר הקול, וכל בני אדם נכרים בקולם, כמו שאמרו רבותינו (גיטין כג א) היאך סומא מותר באשתו, והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה, אלא בטביעות עינא דקלא. ואם סתם בני אדם מכירין כן, מה יהיה ביצחק, החכם והבקי להכיר בין בניו, שתהיה לו באמת טביעות בקול. אולי היו האחים האלה דומים בקולם. ולכך אמרו (ב"ר סה יט) כי הקול קול יעקב, דבריו, שמדבר בלשון רכה ומזכיר שם שמים. או שהיה משנה קולו לדבר כלשון אחיו, כי יש בבני אדם יודעים לעשות כן:

תולדות יצחק (ר' יצחק ב"ר יוסף קארו):

הקול קול יעקב, ולא הכירו כי היו ידיו עשוי עשוי אחיו שעירות. יש בזה ספק [כיון] שסומא אינו מותר באשתו אלא בטביעות קלא [גיטין כג א] ואם כן העיקר הקול. התשובה יצחק רצה לבודקו בחמשה חושים אם הוא יעקב, אלא שבחוש הראות לא היה אפשר, ותכהין עיניו מראות, בחוש המשוש וימוששו, בחוש הטעם ואוכלה מציד בניו וטעמו כציד חיות השדה, בחוש הריח וירח את ריח בגדיו ויאמר ריח בני כריח שדה תפוחים שאלו האילנות בשדה, בקול הקול קול יעקב, חוש השמע לבד לא מצא כעשוי, ושלשה עדים הם יותר מעד אחד:
עוד נראה לי, שחוש המשוש לבדו גדול מטביעות קלא, והטעם שהמשוש השגתו בלי אמצעי, אלא העור שדבק בגוף עצמו, והקול האמצעי להשגתו הוא חוץ ממנו, שהוא האויר.

בית הלוי (רבי יוסף דב בר הלוי סולוביצ'יק):

הקול קול יעקב והידים ידי עשו, ולא הכירו, ויברך אותו. לכאורה יש להבין כיון דההכרה של הקול היה נגד ההכרה של הידים במאי הכריע שהוא עשו וברכו. ולולא דמסתפינא היה אפשר לומר דהרי יצחק הרבה לבודקו אם הוא באמת עשו או הוא מטעה אותו. וי"ל דגם בתחילה נתיירא עשו מזה וקודם שהלך מיצחק אמר לאביו סימן שיוודע שהוא עשו שישנה קולו כקולו של יעקב ולדבר בנחת כיעקב ולהזכיר שם שמים וזהו סימן שהוא עשו דאם יבא יעקב להטעות הרי מסתמא ישנה הוא קולו שידמה כקול עשו. ועיין ברמב"ן שכתב על הא דאמר יעקב אולי ימושני אבי והא דלא נתיירא יותר שיכירו ע"י הקול משום דיכול לשנותו כקולו של עשו. וזהו שאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו הרי שני הסימנים מתאימים ולא הכירו וע"כ ויברך אותו. וי"ל עוד דיעקב בשכלו הבין גם את סוד זה ומש"ה לא שינה קולו ודבר כדרכו. וזהו שאמר הכתוב בא אחיך במרמה ותרגם אונקלוס בא אחוך בחוכמא, ולכאורה מרמה וחכמה הם שני עניינים, רק לפי הנ"ל הכל אחד דהמרמה הוא מה שלא עשה מרמה ודיבר כדרכו ולמרמה כזה לא יקרא מרמה רק חכמה שהבין כל זה שאין צריך לו לעשות מרמה רק ידבר כדרכו, ועשו נלכד ע"י ערמתו:

פלי יקר (רבי שלמה אפרים מלונטישיץ):

הקול קול יעקב והידים ידי עשו. לא היה יכול לומר הקול של יעקב והידים של עשו, דאם כן היה משמע שהוא שפט מצד הקול שזה ודאי יעקב, ומצד הידים שזה ודאי עשו, וזה דבר נמנע שאם הוא יעקב אינו עשו, ואם הוא עשו אינו יעקב. אבל ביאור הענין כך הוא, שאמר הקול דומה לקול של יעקב ואולי זה מתנכר בקולו והאמת שזה עשו, ומתנכר לדבר בלשון תחנונים לומר שהוא הגון לקבל הברכות. או הידים דומין לידי עשו וזהו יעקב, ומתנכר בעשותו ידיו שעירות כדי שאחשוב שזה עשו... ולסוף שפט יצחק בשכלו שהידים מכריעים יותר מן הקול, כי מה שעשו מתנכר לדבר בלשון תחנונים הוא יותר קרוב לשמוע ממה שנאמר שיעקב עשה את ידיו שעירות או איש נכרי עשה כן, כי איך יוכל לשער יעקב וכל שכן איזה אדם אחר לעשות ידיו שעירות על זה השיעור עד שיהיו ידיו עשו ממש דומה להם מכל צד, זה שאמר ולא הכירו כי היו ידיו עשו אחיו שעירות, דומה להם מכל צד ומי יוכל לשער זה שלא יסכל באיזה דמיון, וכי היו ידיו עשו בידו ולקח מהם הציור זה דבר נמנע:

וחז"ל דרשו (בראשית רבה סה כ) מפסוק זה שכל זמן שיעקב מצפצף בקולו אין ידי עשו שולטות בו. אף על פי שפשוטו משמע שיצחק אמר כן והיה סבור שזה עשו, ועוד מה ענין זה לברכה זו. מכל מקום כך פירושו, כי דעת יצחק היה לברך את עשו בברכת הוי גביר לאחיו, היינו ליעקב שיהיו ידי עשו שולטות בו, והטיל תנאי בדבר לומר דוקא אם יעקב לא יצפצף בקולו בבתי כנסיות ומדרשות, אבל לא בזמן שיצפצף בקולו כי הקול דוחה הידים, ורמז זה במה שהקדים הקול אל הידים, כי יש להקשות הלא יצחק הלך יותר אחר הידים ממה שהלך אחר הקול אם כן היה להקדים הידים, כי מצינו בכמה מקומות שהמוקדם דוחה את המאוחר, כמו שיתבאר בעזר ה' לקמן פרשת ויקהל (שמות לה ב) על מה שפירש רש"י הקדים שבת למשכן לומר לך שאין מלאכת המשכן דוחה את השבת עיין שם אלא ודאי שלכך הקדים הקול של יעקב לידי עשו לומר לך שהקול דוחה את הידים, ואיזהו הוי אומר זה קולו של יעקב בבתי מדרשות. ובזה מתורץ מה שרוב העולם מקשים על אגדה זו שמשמעות הכתוב הוא ששניהם שולטות כאחד וזה היפך מדברי המדרש, ובאו על קושיא זו שינויים דחוקים ומה שכתבתי הוא נכון ויקר:

דגל מחנה אפרים (רבי משה חיים אפרים):

ויאמר הקול קול יעקב והידים ידי עשו (כז, כב). ודרשו חז"ל (בראשית רבה ס"ה, ט"ז) שהוא רמז כשהקול של יעקב בתורה אז אין ידים של עשו שולטות, ומקשין העולם הא לפי התכת הלשון הוא להיפוך כשהקול קול יעקב אז והידים ידי עשו משמע אדרבה שאז שולטות חס ושלום, ולפי עניות דעתי נראה לפרש הפסוק על דרך הגמרא (ברכות ל"ה ב) ולרמז אחר, והוא כי ידוע כשישראל עושים רצונו של מקום אז מלאכתן נעשית על ידי אחרים כמו שכתוב (ישעיה ס"א, ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם היינו שהאומות מתעסקים בצרכי ישראל ומכינים להם כעבדים אל אדוניהם וגם בזה"ק (ח"ג ק"ס ב) איתא כן על פסוק (במדבר י"ד, ט') אל תיראו את עם הארץ כי לחמינו הם אינן בגרמייהו מזמנים לאינן דמשתדלין באורייתא, ולפי זה יש לומר שזה מרמז הפסוק הקול קול יעקב היינו כמאמרם ז"ל (בראשית רבה ס"ה, ט"ז) כשקולו של יעקב בתורה ומשתדלין בה אז והידים שלהם שצריכים לעשות עסקיהם ידי עשו היינו שהאומות עוסקים בצרכי ישראל ומכינים להם כל צרכיהם כעבד אל אדוניהו וממילא חס ושלום להיפוך ודי למבין וקל להבין:

מנחם ציון (הרב מנחם מנדל מרימינוב):

וכבר ביארתי [להלן עמ' קל"ו בסעודת ליל ה' אחרון של פסח] על מ"ש [במדבר יא ח] שטו העם ולקטו, ולא נאמר נפוצו העם, והוא בעבור שיש באדם שני איברים הפנימים והם קנה וושט, והקנה אינו מקבל שום אוכל ומשקה ואדרבא כשנופל לתוכו אוכל יש בו סכנה, רק הוא שואב הרוחניות מכל המאכלים ובו תלויים הריאה והלב והכבד, והלב הוא מעלה הרוחניות אל המוח שבראש, משא"כ הושט כי בו תלויין כל כלי האכילה והוא מקבל כל האוכלין ומשקין הגשמיים, ושני איברים הללו הם בחינת יעקב ועשו, שהקול קול יעקב דהיינו הקנה, אבל הידים ידי עשו, דהיינו מה שצריך לתיקון ועשיה גשמיית באכילה ושתייה ועניני עה"ז, ופתא סעדתא דלבא,

שפת אמת (ר' יהודה אריה ליב ב"ר אברהם מרדכי אלתר):

דכתיב הקול קול יעקב פ' רוח הפנימיות שבכל איש ישראל. כמ"ש ויפה באפיו כו' לרוח ממללא ע"ש בתרגום. נמצא הקול עיקר חיות הרוחניות. אבל הידים שהוא מלבוש החיצון בגוף ומעשים גשמיים. המה צריכין תיקון.

מנורת המאור (ר' ישראל ב"ר יוסף אלנקאווה):

גדולה תפלה שבזכותה ישראל ניצולין מיד אויביהם ומן הייסורין וממיתה משונה ומשיני החיות. מיד אויביהם כיצד, כדגרסינן בבראשית רבה הקול קול יעקב והידים ידי עשו. א"ר שמעון בשעה שיעקב מרגז בקולו אז ידי עשו שולטות, ובזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הידים ידי עשו, ואם לאו, הידים ידי עשו. וגרסינן במכילתא ואני נתתי לך שכס אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי. וכי בחרבו ובקשתו לקחה, אלא בתפלות. וכן הוא אומר שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה. פ' בשביל קולו של יעקב שהוא מרים בתפלה תביאנו אל עמו בשלום ותגבר אויביו ותהיה לו עזר מצריו. וכן דוד אומר אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם ה' אלהי מערכות ישראל. ר"ל בתפלה. וכת' אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר. ר"ל נזכיר שמו של ה' בתפלה. וכת' המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד. וכן באסא הוא אומר עזרנו אלהי ישענו כי עליך נשענו ובשמך באנו אל ההמון הזה. ובמשה הוא אומר וירדו אבותינו מצרימה וגו'. וכת' ונצעק אל ה' וישמע קולנו. אמרו להם אדום לישראל, אתם מתגאים במה שהוריש לכם אביכם, דכתי' הקול קול יעקב, ואמרתם ונצעק אל ה' וישמע קולנו, ואנו מתגאים במה שהוריש לנו אבינו, דכתי' ועל חרבך תהיה. הה"ד ויאמר אליו אדום לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך. ובבקיעת ים סוף כתיב התיצבו וראו את ישועת ה'. ר"ל התיצבו בתפלה ותושעו.

הרש"ר הירש:

(כו) ויגדלו וגו'. בשום מקום לא נמנעו חכמינו מלגלות חולשות ושיגאות, קטנות כגדולות, במעשי אבותינו הגדולים; ודוקא עלידי כך הגדילו תורה, והאזירו את לקחה לדורות (עי' לעיל יב, י). אף כאן, הערה אחת שלהם מרמזת לנו, כי הניגוד העמוק שבין נכדי אברהם מקורו העיקרי היה — לא רק בתכונותיהם — אלא גם בחינוכם הלקוי (בראשית רבה סג, יד). כל עוד היו קטנים, לא שמו לב להבדלי נטיותיהם הנסתרות (עי' פסוק כד), תורה אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם, ושכחו כלל גדול בחינוך: "חנך לנער על פי דרכו" וגו' (משלי כב, ו). יש לכון את החנך בהתאם לדרכו המיוחדת לו בעתיד, ההולמת את התכונות והנטיות הרדומות בעמקי נפשו, וכן לחנך אותו לקראת המטרה הטהורה, האנושית והיהודית כאחת. התפקיד היהודי הגדול אחד ויחיד בעיקרו, אך דרכי הגשמתו רבות ורבגוניות, כריבוי תכונות האדם, וכרבגוניות דרכי חייהם.

כאשר נקבצו בני יעקב לשמוע את ברכת אביהם, והלה ראה בהם את שבטי ישראל שלעתיד, לא ראה רק כהנים ומורי הוראה; הגה עמו שם שבט הלויה ושבט המלוכה, שבט הסוחרים, שבט האכרים, ושבט הלוחמים; עמו שם לנגו עיניו העם כולו, על כל סגולותיו הרבגוניות, ועל כל דרכי התפתחותו; את כולם הוא ברך, "איש אשר כבדתו ברך אתם" (בראשית מט, כח), איש איש כסגולותיו המיוחדות לו. כי ברית ה' הכרותה עם אברהם, תפצה באומה בריאה, שלמה ורעננה; מטרתה לבנות חיינים שלמים על כל צורותיהם הרבגוניות, עלימנת לכון אותם אל התפקיד הגדול האחד: לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. הכוח והאומץ, לא פחות מהמחשבה והרגש, ימצאו שם את גיבוריהם העובדים לה, ובמקצועות שונים יקימו כולם את התפקיד הגדול של הכלל.

דוקא משום כך — חנך לנער על פי דרכו, חנכו למטרה הגדולה האחת על פי דרכו המיוחדת לו. בהתאם לעחיד הצפוי לו מנטיותיו. המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מתנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה, — מוכסח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל. יעקב ישאב ממעיין החכמה בחפץ גובר והולך, ואילו עשו רק יצפה ליום, בו ישליך מאחורי גבו את הספרים הישנים, ויחד אתם תעודת חיים גדולה, שהכיר אותה רק באופן חד-צדדי, ובדרך שמעצם טבעו הוא סולד בה.

אילו העמיקו יצחק ורבקה לחדור לנפש עשו, אילו הקימו לשאול את עצמם, היאך יכולים גם האומץ, הכוח והגמישות הרדומים בנפש עשו — היאך יכולים כל אלה להסות שכס לעבודת ה', כי אז "הגיבור" שלעתיד לא היה הופך ל"גיבור ציד", אלא ל"גיבור לפני ה'". כאמת. יעקב ועשו, על כל נטיותיהם השונות, היו נשאים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם; עוד מראשית היתה חרבו של עשו כורתת ברית עם רוחו של יעקב; ומי יודע איזה שינוי היה צפוי לקורות הימים על ידי כך. אך לא כן היה: "ויגדלו הנערים", רק משגדלו הנערים והיו לגברים, הופתעו הכל לראות, כי אלה אשר מרחם אחד יצאו, ויחד נתגדלו.

נתחנכו ולמדו, היו כה שונים בטבעם ומנוגדים במעשיהם. (השוה ישורון, כרך ח' עמ' 153 וכו'). כדרך שביעקב — איש תם היא התכונה, ואילו יושב אהלים — משלוח היה, כן גם בעשו: איש ידע ציד מציין את התכונה, ואילו איש שדה — את משלוח היד.

אחדות דעות ביחס לחינוך, ואהבה שווה לכל הבנים — גם אל הילקיים במידותיהם. הוקוקים לאהבה מסורה עוד יותר מהחולים בנוסף, — הם הם תנאי היסוד ואבני הפינה לכל חינוך. — אמנם, בכוח המשיכה של הניגורים, נוכל להבין בקול את אהבת יצחק אל עשו, ואהבת רבקה אל יעקב. יצחק, שהיה „עולה חסיפה“, התרחק מהמולת העולם, והעדיף את נאות השקט בבאר לחי ראי על פני החברה האנושית ההומיה. יתכן שהוא אהב את אופיו של עשו, העו הועז במעשיותו, המסוגל להנהיג את הבית במשרון שעלה על שלו; כנגדו רבקה ראהה ביעקב את הדמות השלמה, הרחוקה כתכלית מכל מושגי בית אביו. — אהדתם של יצחק ורבקה מובנת, אך אל להורים לכוון את חינוכם על יסוד רגשות עמומים ומעורפלים כאלה.

ציר בפיו. אפשר לפרש: ספורי הציד היו בפיו, הוא ידע לרחק את אביו בהרפתקאות הציד ועלילותיו; או — זה מתקבל על הדעת יותר: גם בפיו היה ציד, הוא עסק בציד, היה צייד גם בפיו. את אמנות הציד ונכליו הוא ידע לכוון גם נגד אביו, אך אהבת רבקה על יעקב באה מעצמה, הוא לא „צד“ אותה, אלא באישיחותו רכש את אהבתה: אהבת את יעקב.

עשו היה בקי בציד, ידע את אמנות השליט בעצמו, השם מארב ומצפה לשעתו. אותה דרך חינוך, שרמנו עליה לעיל, שהיתה כה מוגדרת לעצם טבעו, רק דחתה את טבעו האמתי, וכפתה עליו את הטבלות, המצפה לשעת הכושר; שיטת חינוך זו רק פיתחה את הנסיות הללו, והן שעשו אותו לאיש שדה, דוקא משום שאנסו אותו להיות חובש את „ספסל בית המדרש“, דוקא משום כך הוא מאם עכשו בכל, והיה כולו בחוץ.

לעומתו היה יעקב „איש חם“, אדם המכיר רק כיוון אחד, וכולו מסור אליה, שכל היותו חמה ואחידה. בחום לבבו ביקש למלא את התפקיד, המסור לכן יצחק ולנוד אברהם, ומשום כך היה ל„יושב אהלים“, לאדם שמקום פעולתו בחברה האנושית, ובחוכה מקיים חלמוד ומעשה, — כדרך שבם לאחר מכן. — יעקב קראו בית „מורש תהלים פא, ב:“ בחוץ החברה האנושית הכיר והורה את הגילוי העליון של ההנהגה האלהית.

(כז) רגשות ההורים היו חלוקים ביחס לבניהם, — אף זו עובדה שלא יכלה להשפיע לטובה.

הורידה ברכת שמים על ראש המבורך, היאך יכלה להאמין, כי תוכל להסעות את ה' הצופה ומביט — גם אם תצליח ביחס לאב העוור — עלידי אותו משחק התחפשות עלוב; היאך יכלה להעלות על דעתה, כי ברכת אברהם התלויה בעשיית צדקה ומשפט, תוצא מידי ה' בדרך ערמה וכזב, אך אם ברכת האב היתה כרוכה ביתרון מותשי, כגון עדיפות בירושה לעתיד, כלום לא היתה חלוקת נכסים, המבוססת על מרמה, מקה טעות ביסודה, בטלה ומבוטלת בתוצאותיה! הן סוף התרמית להתגלות. גם אם יעלה בידה לבצע את משחק ההתחפשות, הגה עם שוב עשו הכל יתגלה ויתורע, — דבר זה היה נהיר גם לרבקה! ועם זה, מה גם היה המשחק כולו, עורות עזים על צואר וידיים, מי היה הולך שולל אחרי זה, פרט לחמים שוקט ובוטח! — מה ביקשה להשיג באותו משחק? — פרט לעצם המשחק בנפול! רק כך, אם סוף התגלות האמת היה במשחכתה תהלה, רק כך נעשה הכל מבואר והניווני, רק כך נוכל להבין את עמדתה של רבקה; ואם גם לא נוכל להצדיק אותה בכל, הרי יהיה בירינו ללמד עליה זכות.

כהקדמה למאורעות אלה קראנו על המכה הכפולה, שעשו נתן ליעורו הגדול של אברהם, כאשר נשא שתי נשים מבנות חת, דבר זה צריך היה לפקוח את עיני יצחק, ולהראות לו את בנו הבכור כפסול גמור לחפיקודו. אף-על-פי-כן אנתנו רואים, שיצחק קרא לבנו הבכור, על מנת לברך אותו, על מנת למנות אותו למנהיג ומורינו של בית אברהם לעתיד. מה רב היה כותו של האיש אשר „ציד בפיו“, היאך הצליח לשים מסוה על פניו, עד שעלה בידו להסעות את אביו ולגנוב את לבו — למרות אורח חייו שעמד כסתירה גמורה לדרך של אברהם!

ממלת „נא“ — הנה נא זקנתי — למדנו, שעוד מזמן היה בועת יצחק להעניק את הברכה לבנו, אך נמצאו עוררין כזכר, כנראה רבקה היא שביקשה את הדחיה, באמתלה שעוד חזון למועד, הן טרם הוקין, וכרו, קחה קיוחה שיעלה בידה לאכזב את יצחק בינתיים, אך לא הצליחה. מה ביקשה עתה? מה יכלה לביקש? רק זאת, להפגין לפניו, באיזו מידה יכולים הבריות לגנוב את רעתו! הנה יעקב שהיה איש חם, העמיד לפניו פני גיבור ציד, — הנקל לעשו שיעמיד לפניו פני איש חם! ביקשה רבקה לאכזב את יצחק על-ידי הכזב, והנה חפזה הצליח בידה, משעמד על התרמית, אתו חרדה גדולה, — „גפתח לו גיהנם“ (תנחומא תולדות יא), ראה היאך כל ימיו נגבו את

חולשות ושבואות, אם רבקה ציותה על יעקב להסעות את אביו, הרי הכתוב אומר ללא כחל ושרק; „בא אחיך במרמה“ (להלן פסוק לה). ר' תנינא אומר (בראשית רבה טו, ד) ביחס למאורעות הפרק הזה: כל מי שהוג אומר שהקבי"ה הותין הוא יתוותרו בני מעוה, אלא מאריך אפיה ובבי ויליה, ועקה אחת הועיק יעקב לעשו, דכתיב כשמע עשו את דברי אביו ויועק ועקה, והיכן נפרע לו בשושן הבירה שגא' ויועק ועקה גדולה ומרה עד מאד (אסתר ז, א, בדומה לבראשית כז, לד). וכן הוא אומר במדרש תנחומא (ע"י מהר"י בובב, פי תולדות ט"ו כד): ג' דמעות הוריד עשו, אחת מימינו ואחת משמאלו ואחת נסתלקה כהוך עינו והיא האכילתם לחם דמעא ותשקמו בדמעות שליש. — אך אם עיון מיושב ושקט יביאנו לכלל מסקנה, כה תפוג הרבה ממרירותו של מאורע זה, הרי לא נכבוש אותה בלבנו, רק כשל החשש שניראה כסניגוריים ומלמדי זכות. עוד יותר הרבה המחוסר הצדקה, בפרט כאשר הוא נמדר באמת מדתה של אומה, הנקראת בשם הכבוד „ישורון“, והמצוה להשיג את כל מטרותיה רק בדרך „ישרה“, שהובתה להתרחק מכל עקמומיות למען כל מטר.

אם נבקש להבין את מעשיהם של שלשת הפועלים העיקריים במאורע זה, הרי התנהגותו של יעקב ברורה ושקופה בתכלית. מתחילתה גזרה עליו האם, לשמוע בקולה ללא הרהור (פסוק ח). אין היא מניחה, שיפעל למען תועלתו האישית, היא יודעת שכל אופיו כאיש חם יתמרד כדבר, והרי היא מפסיקה כל התנגדות על-ידי מצות האם והחובה לשמוע בקולה. את העוול וכל תוצאותיו היא מקבלת על עצמה; הוא אין לו אלא לציית. כל מה שעשה יעקב, לא עשה אלא מתוך שביקש לשמוע בקול אמה, ואין לתת דופי בהתנהגותו. פרט לזה, שגם מצות כיבוד אב ואם כפופה לחוקי המוסר; ואלה אוסרים על האדם לגנוב את דעת הבריות, גם במקום שנצטווה על כך מפני אביו או אמו.

ואולם, מה היתה כוונתה של רבקה? הגרוע שבשונאי ישראל ומשמיצי תורתו יהיה אנוס לבקש במעשיה תבונה, או — אם נפשך לומר — פקחות; ואכן ככל שהלה יבקש להציג את רבקה כערמומית ככל הליכותיה, כן לא יוכל ליחס לה חוסר דעת גמור וטכלות ילדותיות. ועם כל זה, אם רק ביקשה להעביר את ברכת האב במרמה למען תחול על ראש יעקב, בנה האהוב, לאיוו הצלחה יכלה לצפות ממעשיה! תהיה כאשר תהיה התועלת שהיא יחסה לברכת האב, לעולם היתה ההצלחה גוררת אחריה את היפוכו של מה שציפתה לו. אם ברכת האב

אנתנו הולכים בעקבות רבוחינו, ואין אנתנו רואים כחובתנו להיות סניגורים לאבותינו לים, כדרך שבם דבר ה' אינו נמנע מלגלות בהם

היתה חסרת כל ערך לעשו, שכן מטבעו לא היתה לו כל הבנה לצד הרוחני של בית אברהם. אולם, מבית לבן ידעה רבקה את הקללה שבפיצול זה, ידעה מגטיינה, שהחומר יהיה לברכה וישועה רק בבית שרות אברהם מפעמת בו, רק בידו של זה שרוחו של אברהם מדריכה אותו. היא היטיבה לראות: החומר שאין עמו רוח, היה בעיניה קללה, את הברכה ראתה רק בלתי מחולקת, יורדת על ראשו של אחד. שיקולים אלה יסבירו לנו את מעשי שניהם, ונעיין עתה בפרטים.

(ב-ד) מה גרם לו ליצחק לבקש מטעמים מידי בנו, כאשר בא לתת לו את ברכתו? מזור הדבר, שרצו למצוא הקבלה בנגינתו של אלישע (מלכים ב' ג טו), כאילו יש כוח גם בצלי טעים, להביא את הנפש לידי התפעלות! אך דומה שלא הרגישה, שאין כתוב כאן: "בעבור אברכך", אלא: בעבור תברכך נפשי. דבר זה אין אנו מוצאים בשום ברכה דומה. האישיות מברכת, אך לא אחד מחלקיה שהובלט ביחוד, כגון הנפש. כעין זה נמצא רק באיוב (לא, כ): "אם לא ברכוני חלצירי", ושם הדבר ברור. החלצים, גופו של העני שניצל מצינה, הם החשים בטובת המיטיב, ומברכים אותו עליה. כן באדם ביחס אל ה': "ברכי נפשי". ביטוי זה מביע לא רק את ההחלטה הכללית לעבוד את ה', אלא הוא בא לעורר את לב האדם לחוש בכל נפשו את כל אשר גמלהו ה', למען יעבדהו בכל ימי לבו.

לפי זה ברור הדבר גם כאן. יצחק רצה לברך את עשו ברוח מעודו שלעתיד. כדרך שהוא קיחה, שנטייתו עתידות להיות לברכה למטרות נעלות, כן ביקש לראותו בשעת הברכה. יש להעלות את מלאכת הציוד האכזרית, ולעשותה כלי שרת למטרה אנושית נעלה. ואכן נראה, שלא היה עשו רגיל אצל הצייד, כדי להביא תבשיל מבריא לאביו הזקן והחלוש. נפשו חשקה בציד, בדם המהביל, בהתגברות על כוח החיה. אך לא היה זה ממידותיו של עשו לצוד ציד עבור חולה שנחלש, למען יסעד בו הלה את לבו. "שא נא כליך, וצודה לי ציד, ועשה לי מטעמים" — אתה עצמך, השתמש הפעם בכלי אומנותך, כדי לעשות חסד עם אדם, כדי לסעד את לבבו של זקן; תחוש גם אתה בסיפוק הבא לו לאדם, בשעה שהוא מהנה את זולתו. משום כך, בברכה שהוא נותן למי שנדמה לו כעשו, הוא מכתן אותו ממלאכת הצייד אל "השדה אשר ברכו ה'", אל החקלאות, אל שמירת העושר של חיי האומה היהודית. סעד הלב והברכה הבאה בעקבותיו רמוזים במליצה: "בעבור תברכך נפשי". משום כך בפסוק ה: הפעם הלך עשו לצוד ציד במטרה להביא הביתה.

דעתו והטעוהו. מיד נפקחו עיניו, מיהר להתאושש והוסיף מדעת ומרצון גמור: גם ברוך יהיה! נראה שגם ר' יהושע בן לוי הבין כך את המאורעות האלה, והרי הוא אומר: לא ממה שהיתה רבקה ארבת את יעקב יתיר מעשו עשתה את הדבר הזה, אלא אמרה לא ייעול ויטעי לה הוא סבא (בראשית רבה טה, ג).

גם רצונו של יצחק יתבהר יותר, כאשר נעיין בטיב הברכה שהוא ביקש לתת לעשו. עשו עצמו לא ציפה כלל, שיצחק יחלק לו את הברכה כולה, אף הוא שואל מיד: הלא אצלת לי ברכה — אילו ברכת אותי, הלא היית משאיר ברכה ליעקב; ברכה זו — תן לי! אף יצחק מודה לו על כך, אך כאשר הוא מגלה לו את תוכן הברכה שניתנה ליעקב, הרי הוא מראה לו, שרק ברכה זו היתה ראויה לעשו, ואילו הברכה היעודה ליעקב, לא היתה ראויה לעשו כל עיקר.

שני בניו של יצחק ייצגו שני יסודות בביתו; עשו — את הכוח החומרי, יעקב — את הכוח הרוחני. יודע היה יצחק, כי האומה זקוקה לשני הכיוונים. אף הוא כנראה ידע את הנבואה, כי הרכ בכוחו החומרי יעבוד לצעיר ולחלש ממנו: "ורב יעבר צעיר". אך כסבור היה יצחק, שעשו ויעקב יקיימו את תעודת אברהם בכוחות משותפים, בלב אחים ומתוך השלמה הדדית; לפיכך הועיד לעשו ברכה בעלת תוכן חומרי, ובברכה רוחנית היתה שמורה עמו ליעקב. ברכה זו, שנועדה ליעקב,